

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΚΟΙΤΑΖΩ-ΑΛΙΜΟΝΟ

Τὴν παραγωγή τοῦ κοιτάζω ἀπὸ τὸ κοιτή τὴν ἔχει ὁ Βερναρδάκης ἢ τοῦ Ψευδατυκισμοῦ τὸν ἔλεγο ἢ στὴν ἀνταπάντησή του πρὸς τὸν κ. Χαντζηδάκη, τὴν τυπωμένη μέσα στὴν «Ἡμέρα» τοῦ Τριεστίου. Σ' ἐκείνη ἴσα ἴσα τὴ σιζήτηση μετὰ τὸ Βερναρδάκη ὁ κ. Χαντζηδάκης πολέμησε τὴν παραγωγή ἀπὸ τὸ κοιτή καὶ παραδέχτηκε τὴ γνώμη τοῦ Κοραῆ ἀπὸ τὸ κυπτάζω. Ὡστε ξέρετε πολὺ καλά τοῦ Βερναρδάκη τὴ γνώμη, μὰ φαίνεται δὲν τοῦ πάει ἡ καρδιά νὰ πει τίποτα καλὸ γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού ἔβγαλε τὴ λεωντὴ τοῦ Κόντου. Ἔτσι ἐνθουσιάζεται τάχα μετὰ τὸν κ. Κουκουλέ. Τί ἀνακάλυψε ὁ κ. Κουκουλές, δὲν ἔννοῶ.

Ὡστόσο ἡ γνώμη τοῦ Κοραῆ πῶς τὸ κοιτάζω ἔρχεται ἀπὸ τὸ κυπτάζω, τὴ δημοτικὴ λέξη πού τόσο συχνὰ ἀπαντᾶται μέσα στὸν Ἀριστοφάνη, εἶναι φανερὰ σωστή. Οἱ δύο λέξεις σημαίνουν σχεδὸν ἀπαράλλαχτα τὸ ἴδιο. Τὸ μόνο πού, ὅσο θυμάμαι, δὲν εἶδε ὁ Κοραῆς, εἶναι πῶς ἡ λέξη συμμορφώθηκε πρὸς τὸ κοιτή, λέξη γνωστὴ τοῦ λαοῦ, ἀντὶς νὰ γίνῃ κυπτάζω (ὅπως τὸ σκύφτω ἀπὸ τὸ κύπτω). Γιὰ τοῦτο ἔγραφε κυπτάζω. Ποῖν τὸν Κοραῆ ὁλος ὁ κόσμος, νομίζω, ἔγραφε κοιτάζω, ἀσυνείδητα, θαρρόντας πῶς ἡ λέξη ἔρχεται ἀπὸ τὸ κοιτή. Κι ἀπ' αὐτὴ εἶναι ἡ σωστὴ γραφή.

Ἐπειδὴ συζητοῦμε παραγωγές, ἄς προσθέσω καὶ πῶς δὲ συμμερίζομαι τὴ γνώμη τῶν κ.κ. Πολίτη καὶ Φιλήντα, πού παράγουν τὸ ἀλίμονο ἀπὸ τὸ ἡλί. Πῶς ὁ λαὸς μπορούσε νὰ πάρῃ ἀδιανόητη λέξη γιὰ νὰ δείξῃ τὸν πόνο του, δὲν ἔννοῶ. Ὑπάρχουν τάχα ἀνάλογα παραδείγματα; Τὸ ἀλίμονο εἶναι τίποτα ἄλλο, παρὰ τὸ ἀρχαῖο θρηνητικὸ ἐπιφώνημα: αἴλινον = αἴ - λίνον μετὰ συνεκδρομὴ πρὸς τὸ μόνον. Στὴ σημασίᾳ τοῦ ἀλίμονο ἔχει τὸ αἴλινον καὶ ὁ Αἰσχύλος στὸν Ἀνακρέων: αἴλινον, αἴλινον εἰπέ.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΑΝΟΙΞΗ ΣΤΟ ΜΟΝΡΕΑΛ

Στῆς πεδιάδας τὴν ὀλόχλωρη σκεπὴ
ἓνα πουλάκι κελαῖδοῦσε μόνο,
ξένο τραγοῦδι, κ' ἡ φωνὴ του ἀλαργινῆ,
ὅμως τὸν ἴδιο μου γεννοῦσε πόνο!

Κάτου στὸ χόρτο τὸ πολὺ πολὺ χλωρὸ,
ἓνα λουλούδι δίχως μῦρο ἀνθοῦσε·
τὸ ἀγνώριστο λουλούδι μέσα στὸν ἀγρὸ
τὴν ἴδια τὴ λαχτάρα μου ξυπνοῦσε!

Ποῖος τῶλπιζε σ' αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς βορινούς
τόπους χλωρὰ ν' ἀνθοῦνε καλοκαίρια,
καὶ γιὰ ἔρωτες τόσο τόσο μακρινούς
ἔτσι κ' ἐδῶ νὰ σμίγουνε τὰ ταίρια;

Ποῖος τῶλπιζε τοῦ τόπου ἐδῶ τοῦ ἀλαργينوῦ
τὰ χλωρὰ τόσο τόσο καλοκαίρια
πῶς εἶναι ἀκόμα κι ἀπ' τὰ χιόνια τοῦ βουνοῦ
τῶν κοριτσιῶν λευκότερα τὰ χέρια;

Ἐνα πουλάκι ἀόρατο στὴν ξηνητεία,
στὸ χῶμα κάτου ἐν' ἄγριο λουλούδι,
πού ἀνθίζεν ὕστερ' ἀπὸ τόση χειμωνιά,
καὶ τοῦ πουλιοῦ εἶταν πρῶτο τὸ τραγοῦδι...

Πιὸ πέρα μέσ' τοῦ ποταμοῦ τὴν ἀγκαλιά
ἓνα στενὸ μονόξυλο ἀρμενίζει,
ἓνα κορίτσι μετὰ πολὺ ξανθὰ μαλλιά
μέσα στὸ ρέμα τὸ κουπὶ βυθίζει.

Πρωτόφαντα γιὰ μένα τάχα εἶταν αὐτά;
Κ' εἶταν σὰν ξένα πού ἔτσι τ' ἀγαποῦσα;
Ἡ μετὰ γυρίζαν πίσω πίσω στὰ παλιά
καὶ τὴ σβυσμένη τὴ ζωὴ μου ζοῦσα;

Τάχα τῆς μνήμης εἶταν ζωγραφιὰ γλυκεία;
τοῦ ἀγνώριστου τὴν ὄψη εἶχα ἀντικρύσει;
Ξένα ἢ δικὰ μου κι ἂν δὲν εἶταν ὄλ' αὐτά,
ὅμως τὸ μάτια ἐμένα εἶχαν δακρῶσει,

στοῦ τόπου πέρα πέρα ἐκεῖ τοῦ βορινοῦ
πού ἀνθοῦν ἔτσι χλωρὰ τὰ καλοκαίρια,
πού κι ἀπ' αὐτοὺς εἶναι τοὺς πάγους τοῦ βουνοῦ
τῶν κοριτσιῶν λευκότερα τὰ χέρια.

ΔΕΛΗΓΡΟΣ ΠΑΛΛΗΣ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΡΟΥΣΟΣ

Πῶς; δίχως κὰν νὰρωτηθῶ, δίχως νὰ ἔξρω πόθε,
Νὰρθῶ καὶ πάλι ἀρώτητος νὰ ξαναφίγω δῶθε;
Κι' ἄλλο κρᾶσι, κι' ἄλλο κρᾶσι φέρετε μου νὰ μεθύσω,
Τίποτας χοιρῆς ἀδιανοησιᾶ, τὴ θύμησή νὰ σβῶσω.
Ὅμως Καγιὰμ

Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἴσαμε τὸ βράδι, τίς σκόλες καὶ τίς
καθημερινές, τριγυρνοῦσε πάντα γύρω ἀπὸ τοὺς στρα-
τῶνες τοῦ ἑβδομοῦ συντάγματος, στὰ παρατήγματα.
Πότε κουβαλοῦσε ξύλα ἀπὸ τὴν ἀποθήκη στὰ μαγε-
ρειά, πότε τίναζε τίς κουβέρτες τῶν ὑπαξιωματικῶν,
πότε ἔτριβε κἀνα καζάνι ἢ τίποτα καρβάνες, καὶ πο-
τε καθότανε στὸν ἥλιο καὶ λιζιότανε, σὰ νὰ συλλογιό-
τανε κατιτὶ πολὺ μακρινό, ἢ σὰ νὰ μὴ συλλογιότανε
τίποτα.

Ὅταν περπατοῦσε, κουνούσε τὰ στραβά του τὰ
σκέλια μ' ἓναν τέτοιον τρόπο, πού θαρροῦσε κανεὶς
πῶς γύριζαν τὸ ἓνα γύρω ἀπ' τὸ ἄλλο, σὰν τὸ τυλιγάδι
πού μαζεύει τὸ νῆμα. Ὅταν καταγινότανε σὲ κριμὰν
ἀπὸ τίς ἐργασίες πού εἶπαμε παραπάνω, εἶτε μόνος
του ἦτανε, εἶτε μαζὶ μ' ἄλλους στρατιώτες, μιλοῦσε
ἀδιάκοπα, δίχως κόμματα καὶ δίχως τελείες, σὰν κρι-
μῶν πολλὴν νεωτεριστικὸς ποιητὴς: καὶ σὺν κ' αὐ-
τοῦς, πάντοτε μετὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ
του. Ἦτανε ντυμένος μ' ἓνα παλιὸ, φαρδὺ σκοῦρο
ἀμπέχονο, γεμάτο λεκέδες, κ' ἓνα στραχογάλο μα-
κρὸ καὶ πλατὺ φανταριστικὸ πανταλόνι, γυρισμένο ἀ-
πὸ κάτω, καὶ μ' ἄλλους τόσοσους λεκέδες, ὅσους καὶ τὸ
ἀμπέχονο. Τὰ κατάμαυρα μαλλιά του τοῦ τὰ εἶχανε
πάντοτε κουρεμένα σύρριζα, μετὰ τὴν ψιλὴ μηχανή, ἔ-
τσι πού ἔφεγγε καὶ ἀσπρίζε ἀπὸ κάτω τὸ κίτρινο δερ-
μα τοῦ κεφαλοῦ του. Τὸ μουστάκι του, μαῦρο σὰ βαμ-

μένο, κι άρρωό, έπεφτε και του σκέπαζε τὸ στόμα πού έμπαινε πρὸς τὰ μέσζ. Τὸ σαγόνι του ήτανε κοντὸ και πεταχτὸ καί μ' ἕνα μικρὸ μουσάκι κάτω ἀπὸ τὰσχηκα του τὰ χείλια. Τὰ μάτια του μικρά, στρογγυλά και κατάνυρα, κι ἀπὸ πάνω κάτι φρύδια ψιλὰ, άρξιά και σηγωμένα άπάνω, ἔτσι πὸς τὸ στενὸ του τὸ μέτωπο ήτανε γεμάτο ζαρωματιές.

Ὁ Ἄντρέας ὁ Ρουῖσος, — ἔτσι τὸν ἔλεγαν, — ήτανε καθυστερημένος κληρωτός, κ' ἔπρεπε τώρα, μαζί και με τὴν πρόσθετη ὑπηρεσίζ, νὰ κάνει τρία ἢ τέσσερα χρόνζ στὸ στρατό. Ἦταν ἀπὸ κείνα τὰ πλάσμεττα τοῦ Θεοῦ πὸς δὲν ἔχουν ἡλικίαν μὰ λέω πὸς πρέπει νάτανε καμιά τριανταριά χρόνων ἂν και, καμπεύρης και στραβοπόδης ὅπως ήτανε, με τὸ ζαρουκλιασμένο μέτωπο και τὸ ἔρειπιωμένο στόμα, μποροῦσε νὰ ήτανε και σαράντα — ἢ και πὸς μεγαλύτες. Δὲν εἶναι βέβαια ἀνάγκη νὰ τὸ εἰπὼ πὸς ὁ Ἄντρέας, ὅπως τὸν ἔλεγαν ὅλοι στὸ σύνταγμα, δὲν ἔζωνε τὸ σπαθί κι οὔτε ἄστραφταν ποτὲς ἄπάνω του τὰ χείματα. Γιατί ήτανε «βοηθητικός».

Ἀπὸ στρατιωτικὴ τετραρχία φαίνεται νὰ μὴν ἔνοιαζε και πολλά πράματα. Ὅταν περνοῦσε ἀπὸ κοντὰ του κανέναν ἀξιοματικό, αὐτὸς γύριζε και τὸν κοιτάζε μισοκλείνοντας τὰ μάτια, λὲς και τοῦκανε και στὰ μάτια ἢ μάταιη λάμψη τῶν χρυσοῶν σειριτιῶν και σηκώνοντας τὸ ἔνζ του χέρι, ἔτσι καθὼς ήταν και θρισκότανε, και ξανακατεβάζοντας το πάλι διαστικά προτοῦ νὰ τ' ἀγγίξει ἀκόμα στὸ πληρήκιό του, ἔλεγε με τὴ σκετορινιά προφορά του : «Καλημέρ' ἀφέρενη ! τότε θὰ πείζ νὰ φύνω».

Ὅλοι στὸ σύνταγμα τὸν ἔξεραμε τὸν Ἄντρέα, τὸ σαντορινιό, και τὴ νοσταλγία του, τὴν ἄσδυστη, γιὰ τὸ νησί του τὸν αἰώνιό του πόθο γιὰ νὰ φύγει.

Ἦθελε νὰ φύγει, μὰ τί μποροῦσαμε μεῖς νὰ τοῦ κάνουμε ; . . . Ὅταν ἤμουνα και οδιάθετος, τοῦ χαμογελοῦσα με κανέναν καλὸ λόγο και τότε αὐτὸς μοῦ ἀποκρινότανε, χωρὶς νὰ χάσει τὴ σοβαρότητά του και χωρὶς νάλλάξει θέσι : «Δώσ' μου μὰ δεκάρα», ἢ «δῶσ' μου, ἀρέντη, ἕνα τσιάραρο !»

Κι ὁ Ἄντρέας εἶχε πάντοτε τὴ δεκάρα και τὸ τσιγάρο του.

***

Θυμάμαι μιά φορὰ πὸς ὁ Ἄντρέας ὁ Ρουῖσος ἔγινε ἢ αἰτία γιὰ ἕνα φοβερὸ και τρομερὸ σκάνταλο στὸ σύνταγμα μᾶς, πὸς ἀκόμα γελῶ σάν τὸ συλλογίζομαι.

Θυμάμαι πὸς ἔξαιτίας του ὁ μακαρίτης ὁ συνταγματάρχης μᾶς εἶχε γίνει κατακόκκινος ἀπὸ θυμὸ σάν τὸν ἀσπικό, πὸς εἶπα πὸς ἤθελα τὸν ἔβρει και μὰ ἀποληξία, ἡλικιωμένον ἄνθρωπο και πὸς τὸ ἄσπρο μαζοῦ του γένι, πὸς ήτανε ξουρισμένο στὰ μάγουλα, κουνιότανε σάν ἕνα ἄσπρο κουρέλι δεξιά κι ἀριστερά, ἄπάνω στὸ στήθος του, γεμάτο ἀγανάκτηση.

Θυμάμαι και τὸ λοχαγὸ μου, πὸς ήτανε και λοχαγὸς τοῦ Ἄντρέα. Στεκότανε μπροστὰ στὸ συνταγματάρχη μᾶς «εἰς προσοχήν», με τὸ χέρι στὸ πληρήκι, κ' ἔβρισκε ὅλη τὴν μπόρα κι ὅλες τίς φοβέρες τοῦ ἄσπου γενοῦ, δίχως νὰ θγάξει μήτε ταμουδιά.

Ἦταν ἀδικαιολόγητος.

Γιατί ἐκείνη τὴν ἡμέρα εἶχε γίνει ἐπιθεώρηση στὸ σύνταγμα μᾶς ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸ τοῦ στρατοῦ.

Μέρες και μέρες ἐτοιμαζόμαστε γιὰ νὰ φανοῦμε ἀσπροπρόσωποι στὸν ἀρχηγὸ μᾶς ἐκείνη τὴν ἡμέρα.

Ὅλα εἶχανε καθαριστεῖ, ὅλα κανονιστεῖ, ὅλα εἶχανε μπει σὲ τάξη. Ὅλοι εἶχανε κουρευτεῖ και ξουριστεῖ. Ὅποιος στρατιώτης εἶχε παλιά στολή, τὴν ἀλλάζε κείνη τὴν ἡμέρα στὴν ἀποθήκη. Σφουγγάρισμα και σκούπισμαα παντοῦ. . . κι ἀσβέστωμα ἀκόμα, ὅπου ήταν ἀνάγκη. Ὅλοι τέλος φροντίσαμε και κοπιάζαμε γιὰ νὰ φανοῦνε ὅλοι κι ὅλα καλύτερα και καλύτεροι παρότι ἤντουσαν — ἢ κι ἀκόμα ὅπως δὲν ἤντουσαν τίς ἄλλες μέρες. . .

Κι ὁ Ἄντρέας ὁ Ρουῖσος ; . . . αὐτὴ ἢ ἀσκήμια κι αὐτὴ ἢ ντροπὴ τοῦ συντάγματός μᾶς κι ὀλάκερου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ; . . αὐτὸς ὁ μισοπάλαβος, ὁ μικρός, ὁ Ἄντρέας ὁ Ρουῖσος — δὲν ήτανε ντροπὴ κι παρουσιαστεῖ μπροστὰ στὸ γενικὸ ἀρχηγό ; . . . Ν' ἀπολυθεῖ ; Ἐ, φίλοι μου ! Ὁ νόμος αὐτὸ τὸ ἐλαστικὸ πῶμα, αὐτὴ ἢ γομαλάστικα, γιὰ τὸν Ἄντρέα τὸ Ρουῖσο ήταν ἀλύγιστο κι ἀπίεστο σάν τὸ γελάι, κι οὔτε μποροῦσε νὰ συλλογιστεῖ κανένας νὰ τὸν λιγίσει, γιατί σίγουρα ἤθελες πῆρα. Ὅχι, δὲν ήτανε δυνατὸ νὰπολυθεῖ ὁ Ἄντρέας. Μπορούσαμε ἕως ἐμεῖς νὰ τὸν κρύψουμε αὐτὸ μποροῦσε νὰ γίνει — κ' ἔπρεπε νὰ γίνει. Κ' ἔπρεπε νὰ τὸν κρύψει ὁ λοχαγὸς του, ἀφοῦ ἄλλως τε τὸν πρόσταξε κι ὁ συνταγματάρχης πὸς ὅλα τὰ εἶχε συλλογιστεῖ — ὡς και τὰ παραμικρότερα πράματα. . . Βέβαια, θὰ νάτανε μεγάλῃ ντροπὴ νὰ τὸν ἰδεῖ, τὸν Ἄντρέα, ὁ ἀρχιστρατήγος !

Ὅμως δὲν ξέρω πὸς ἔγινε τὴ στιγμὴ πὸς ἐκείνος ἔβγαζε ἀπὸ τὸ Διοικητήριο, ἀκολουθημένος ἀπὸ πλῆθος χρυσὰ σειρήτια, ἀστραφτερά σπαθιά, μαῦρες γυαλιστερές μπότες κι ἄσπρα γάντια, γιὰ νὰ πάει και στοὺς Λόχους : τὰ στραβά ποδιάρια τοῦ Ἄντρέα παρουσιάστηκαν ἀπὸ κάποια ἀκη, και γυρίζοντας σάν τὸ τυλιγάδι πὸς μαζεύει τὸ νήμα, ζύγωσαν τὴν ἐπίσημη συνοδεία. Ὁ συνταγματάρχης μᾶς, οἱ ταγματάρχες, ὁ ὑπασπιστής, τόσοι ἄλλοι ἀξιοματικοὶ πὸς συνόδευαν, ἄλλοι γελαστοὶ κι ἄλλοι σοβαροὶ, τὸ γενικὸ ἀρχιστρατήγιο, κέρωσαν με μᾶς. Κ' ὕστερ' ἀμέσως ὁ συνταγματάρχης μᾶς ἄρχισε νὰ κοκκινίζει σάν ἀστακός. ἔτσι πὸς ήτανε φόβος, μὰ στιγμὴ, μὴν πάει τίποτε. Καναδὸ πὸς φύγοιμοι, κάνανε, σάν τρεῖλοί, νόημα με τὰ φρύδια τους και τὰ χείλια τους στὸν Ἄντρέα νὰ φύγει. Μὰ ήταν ὅλα ἀνώφελα. Ὁ Ἄντρέας πήγε πὰ κοντὰ στὸν ὑψηλότατο, σήκωσε με ἀπάθεια — με ἀνκιστησία, πρέπει νὰ τ' ὀμολογήσω, — τὸ χέρι του στὸ πληρήκι, τὸ κατέβασε πάλι διαστικά κάτω, ὅπως συνηθοῦσε, και μισοκλείνοντας τὰ στρογγυλά του τὰ μάτια, ὅπως ὅταν κοιτάζοιμε πρὸς τὸν ἡλο, ἔκανε τὴν ἀναφορά του :

«Ἀφέρενη ! δὲ θὰ πείζ νὰ φύνω»

Τὸ χαμόγελο τοῦ ὑψηλότατου ἔπεσε σάν πύρινη βροχὴ ἀπὸ τὸν ὑψηλότατο και σπυμμένα κεφάλια τοῦ συνταγματάρχη μᾶς και τῆς ἄλλης συνοδείας. . . Δέκα χιλιάδες διαβόλοι γελοῦσανε μέσα μου, ἔτσι δυνατά, πὸς ἔνοιωθα τὸ κορμί μου νὰ τραντάζεται σάν τὸ καπάκι τοῦ τέντζερη στὴν ἀψιὰ φωτιά.

. . . Ὁ Ἄντρέας μᾶς εἶχε κάνει ἕνα ἀνήκουστο σκάνταλο μᾶς εἶχε κάνει ὅλους ἀνωκάτω ὅλες μᾶς οἱ ἐτοιμασίες πήγανε χαμένες ἢ ὑπόληψη τοῦ συντάγματός μᾶς εἶχε γίνει κουρέλια. Ὅμως τὸ θαῦμα γίνηκε : ὁ Ἄντρέας ὁ Ρουῖσος ἀπολύθηκε κ' ἔφυγε !

Κ' ὕστερ' ἀπὸ λίγο καιρὸ κανένας μας πιά δὲν τονὲ συλλογιζότανε...

***

Εἶναι περίεργο πρῶμα τὸ θρηνητικὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ξεχνούμε, πολλές φορές, ἕναν πολὺ γνωστὸ μας, ἕνα σύντροφό μας σ' ἕνα ταξίδι ἢ σ' ἕναν πόλεμο. Τονὲ βλέπουμε, καὶ συλλογιζόμαστε πὼς κάπου τὸν ξέρου- με, κάπου τὸν εἶδαμε, μὰ δὲν μπορούμε νὰ βάλουμε στὸ νοῦ μας πού καὶ πὼς κ' εἶναι ἀδύνατο νὰ θυ- μηθοῦμε τ' ὄνομά του. Ἄλλες φορές πάλι βλέπουμε ξά- φνου ἕνα πρόσωπο πού ἔχουμε χρόνια νὰ τὸ δούμε, πού δὲν ἔχει παῖξει κανένα σπουδαῖο ρόλο μήτε στὴν τραγωδία μήτε στὴν κωμῶδια τῆς ζωῆς μας· κι ὅμως μεμιάς, μὴ ἀστραπὴ ἀστράφτει μὲς στὸ κεφάλι μας : «Ὁ Ἄντρέας ὁ Ρούσος !»

Θὰ εἶχανε περάσει κάπου δεκαεπτὰ χρόνια ἀπὸ τό- τε πού ἐκεῖνος εἶχε φύγει ἀπὸ τὸ σύνταγμα μας. Τότε ἐγὼ εὐπαίνα, καὶ τώρα εἶχα θγει. Τότε ἔκανα ὄνειρα, καὶ τώρα τὰ τραγουδοῦσα. Τότε βρισκόμουνα στὴν Ἀθήνα, τώρα βρισκόμουνα στὴ Σαντορίνη. Πὼς καὶ γιὰτὶ κανένας μὴ μὲ ρωτήσῃ. Πρέπει ὅμως νὰ εἰπῶ πὼς ἦμουν ἐκεῖ δίγως νὰ θέλω, μαζὶ μ' ἄλλους πού ἦντουσαν ἐκεῖ δίγως τῆ θέλησῆ τους· καὶ δὲν μπορῶ νὰ εἰπῶ πὼς δὲ θέλαμε ὅλοι νὰ φύγουμε ἀπὸ κεικάτω.

Περπατοῦσα, κείνη τὴν ἡμέρα, μὲ κάποιον φίλο μου σ' ἕνα στενὸ, χαλικοστρωμένο καὶ σκαλωτὸ δρομίσκι τοῦ νησιοῦ πού θγαῖζε τις ἀλαφρότερες καὶ τὰ βα- ρεῖα κρασιά. Ἀλαφρός ἦταν ὁ πόνος μου, σὰν τὴν ἀ- λαφρότερα, καὶ σὰ σαντορινιὸν δισάντο ἦτανε γλυκὸς ὁ μεσημεριανὸς ἥλιος τοῦ χινοπώρου. Εἶχα ἀνάψει τὸ τσιγάρο μου καὶ συλλογιόμουνα τι ὄραία τῶναι ἡ ζωῆ, ὅπου κιὰν πάει κανένας, δταν εἶναι λιπαράδα καὶ τᾶχει κανεὶς καλὰ μὲ τὸν ἑαυτὸ του. Ὁ φίλος μου, θυ- θισμένος κι αὐτὸς πούδς ξέρεῖ σὲ ποιὲς θύμησες ἢ σὲ πο- οὺς στοχασμούς, περπατοῦσε ἀριστερά μου σιγὰ - σιγὰ, δίγως νὰ μιλεῖ... Μιὰ φωνὴ ὅμως ξάφνου, ἀπὸ τὸ δεξιὸν μου χέρι, μιὰ τρομερὰ γνωστὴ φωνή, μὲ ζύπνησε ἀπὸ τοὺς ρεμβασμούς μου :

«Ἀφέντη, δῶσ' μου ἕνα τσιγάρο !»

Ἡ ἀστραπὴ ἔλαμψε μὲς στὸ κεφάλι μου : «Ὁ Ἄν- τρέας Ρούσος ! — Δὲν εἶσαι ὁ Ἄντρέας ὁ Ρούσος ; Μὲ θυμάσαι, Ἄντρέας ;... πάρ' το ὄλο τὸ πακέτο!.. θές καὶ φωτιά... Ἄναψε !... Τί γίνεσαι, Ἄντρέα λιβέντη ;... Μωρὲ Ἄντρέας, ὁ ἴδιος κι ἀπαράλλχ- χτος ἔχεις μείνει ! Μὲ θυμάσαι ;»

Κούνησε τὸ κεφάλι του μ' ἕνα ζωώδιο χαμόγελο, πού εἶπα πὼς μπορούσε καὶ νὰ μὴ μὲ θυμότανε. Ἦτανε φορτωμένος μ' ἕνα θεόρατο δεμάτι ξύλα, κ' εἶχε ἀ- ζουμπήσει, ἔτσι φορτωμένος ὅπως ἦτανε, σ' ἕνα πεζούλι γιὰ νὰ ξεκουραστεῖ. Τὰ μαλλιά του καὶ τὰ μουστάκια του ἦντουσαν κατὰμυρα. Ἦτανε τὸντις ὁ ἴδιος κι ἀπαράλλχτος. Τὰ ρούχα του ὅμως ἦντου- σαν ἀκόμα χειρότερα ἀπὸ τῆ στολὴ πού φοροῦσε στὸ στρατόν. Τὰ πόδια του ὅμως ἦντουσαν ξυπόλυτα.

«Ἄντρέας, τοῦ εἶπα ὕστερ' ἀπὸ λίγο, ἐτώρα καὶ σὺ πότε θὰ εἰπείς νὰ φύγω ;» Μὲ κοίταξε δίγως νὰ μὲ κα- ταλαβαίνει, καὶ κουνούσε τὸ κεφάλι του μὲ τὸ ἴδιο ζωώδιο χαμόγελο.

Τὸν ἔβλεπα ἀπὸ κείνη τὴν ἡμέρα, συχνὰ τὸν Ἄν- τρέα Ρούσο· ὄλο ἐκεῖ τριγύρω γύριζε κ' ἔκανε θελή-

ματα. Μιὰν ἄλλη μέρα τὸν κάλεσα στὸ σπίτι, ὅπου ἔ- μενα μ' ἄλλους τέσσερες συναδέλφους μου, καὶ τονὲ φιλέψαμε κρηθινοκολούρες, τσιγάρα καὶ δεκάρες. Ὁ- ταν τὸν ἔβλεπα καμιά φορά πούροχότανε φορτωμένος, ἀποσταμένος, ἀπὸ κάτω, ἀπὸ τὸ λιμάνι, — μισὴ ὥρα δρόμο, ὄλο σκαῖες, — συλλογιόμουνα καὶ ρωτοῦσα τὸν ἑαυτὸ μου γιὰτὶ ἄρχαγε νᾶθελε τότε μὲ τέτοια λχ- χτάρα ὁ Ἄντρέας νὰ φύγει ἀπὸ τὸ στρατό ! Περ- νοῦσε δὰ πολὺ χειρότερα τώρα στὴ Σαντορίνη ! σκα- λισα ζωῆ ἔκανε ! — καὶ τοῦλειπε ἀκόμα καὶ τὸ ψομί. Μιὰ φορά πού τὸν ἀρώτησα, κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ χαμογέλασε ζωώδεια, σὰ νᾶλεγε : «ἔ, ἡ πατρίδα, πάντα...» ἢ καὶ σὰ νὰ μὴν εἶχε νὰ εἰπεῖ τίποτα.

***

Τὸν εἶχα κάνει δημοτικὸ τὸν Ἄντρέα σ' ὄλη τῆ χώ- ρα. Ὅλοι οἱ φίλοι μου τὸν ἤξεραν καὶ τοῦ φώναζαν γιὰ νὰ τὸν φιλέψουν τσιγάρα καὶ δεκάρες. Ὁταν τὸν ἔβλεπαν ἀπὸ κάτω ταράτσες τῶν σπιτιῶν μας, κάτω, σὲ κάτι γειτονιὲς πού βρισκόντουσαν ὄλοτελξ ἀπὸ κά- τω μας, τοῦ πετοῦσαν ἀπὸ καμιά τριανταριά μέτρα ψηλά, τσιγάρα, κ' ἔκαναν γούστο πού σαρφαῶνεν ὁ δύστηχος ἀνθρώπος ἀπάνω στὶς σκεπὲς τῶν σπιτιῶν, καὶ τὰ μάζευε, ὅπου καὶ νὰ πέφτανε. Τοῦ φώναζαν, ὅσο τὸν ἔπαιρνε τὸ μάτι τους : «Ἄντρέα ! πότε θὰ πεῖς νὰ φύω !»

Ὁταν ἔφυγα ἀπὸ τῆ Σαντορίνη, ἄφησα παρχαγγε- λιά στοὺς ἄλλους πού ἔμειναν : «Νὰ μοῦ προσέχετε τὰν Ἄντρέα τὸ Ρούσο !» Μὰ ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἔλαβα γράμ- μα ἀπὸ ἕνα φίλο μου, πού τοῦχα γράψει καὶ τὸν ρω- τοῦσα γιὰ τὸν Ἄντρέα· κ' ἔμπετα πὼς ὁ Ἄντρέας εἶ- χε φύγει.

Ἔμαθα πὼς εἶχε φύγει, μὰ γὰ πάντα· γιὰ καὶ ὅδε κανεὶς ποτὲ δὲ γύρινε νὰ φύγει.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

≡ ΤΟΥ ΙΔΑ ≡

Τώρα λατὸν σὰ μακρινὸ θὰ μὰς φωτὲς τὰ μέτρια
Στὰ βῆθια ὀρίζοντα πλατιῶ, ἀδύνατο ἕνα φῶς ;

«Ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τοῦ ἀδικουσκωτομένου ἀδερφοῦ»

Τ' ἀχιτιδιτὸ στεφάνι ἡ Μοῖρα σοῦ τὸ ἀρνῆθι
Τῆς Λόξας, καὶ σοῦ φόρεσε τοῦ Μαρτυρίου.
Μὰ ὅπως στὰ πάνταγνὰ σου χεῖλη ξεχωγραφῆθι
Τὸ τύπωμα τοῦ ἀξήγητου τοῦ Μυστηρίου.

Ξάφνου σὰ φωτιστέφανο γύρω σου ἐλύθι
Ὁνειρευτὴ τοῦ πανοραῖου καὶ τοῦ αἰθερίου,
Καὶ φεγγεβολῆσε ξανά, μαζὶ ἀναστήθι
Τ' ἀσπλο φῶς τοῦ ἀγνοῦ μετώπου σου τοῦ θείου

Κ' εἶταν τὸ Πνεῦμα τῶν Ἠρώων καὶ τῶν Μαρτύρων
Κ' εἶτανε σύγκαῖρα ἡ ψυχὴ τῆς θείας Ἑλλάδας,
Τοῦ Βυζαντίου, τῆς Κλαφτουριάς καὶ τῆς Παλλάδας,

Κ' εἶταν τὸ Πνεῦμα τῶν ἀσυγκριτων ὀνειρων.
Τώρα ἡ ψυχὴ σου ὡς λημονήσῃ πού διαβαίνει
Στὸ Πάνθεο τῶν Μαβίλλῶν πού τὴν προσμένει.

Ἀσπιάδα 18.8.920

ΑΣΠΑΣΙΑ ΓΚΙΝ.